

פעולת הדיבור כיסוד למעתק סמנטי ("מה ראית?")*

המעתק מפעולת דיבור¹ לפעולת דיבור אחרת מצוי כבר בלשון המקרא. נתלוה אל מעתק זה כיוון תחבירי של משפט שאלה עצמאי לחלק משפט (מודאלי) בתוך המשפט המקיף. לדוגמה מלשון המקרא (ומלשון חכמים):

"מי יודע" = יאולי, כתחליף לתואר הפועל של הספק, כגון: **מי יודע ישוב ונחם** (יואל ב ד),² **"מי יתן"** = יהלואי, כתחליף לתואר הפועל של קריאת המשאלה, כגון: **ומי יתן כל עם ה' נביאים** (במי יא כט);³ **"מה לך"** (לכס) = "למה אתה (אתם)", כלומר "למה צש...?"; כגון: **מה לך מקיף משמאל** (מידות ב ב).⁴

יש משפט שאלה נוסף מסוג ביטויי פעולת הדיבור של שאלת השאלה שאפשר לעקוב אחר גלגולו מהמקרא עד ללשון הרבנית של ימי הביניים ועד ללשון ימינו. משפט זה בא במבנה של "מה ראית (ראה, ראו)" + משפט כי במקרא, ושל "מה ראית (ראה, ראו)" + ליהמקור הנטוי של פועל או משפט ש-, בלשון חכמים. העיון במעתיקים הסמנטיים בבטויה של פעולת דיבור זו יש בו כדי לאלף ולהאיר פרק בתהליכים סמנטיים בלשון העברית.

"מה ראית כי..." בלשון המקרא

המקום היחיד להופעת שאלת "מה ראית כי..." בלשון המקרא הוא בדברי אבימלך אל אברהם: מה ראית כי עשית את הדבר הזה (בראשית כ ז),⁵ כלומר השאלה באה בהשלמת משפט **כי**, והיא משתמעת כתביעת הצדקה למעשה הנזכר באותו משפט **כי**. אין כאן שאלת מידע ולא שאלה ריתורית, אלא פעולת דיבור להבעת התמיהה. הפועל

* בעקבות הרצאת הדברים בסמינר המחלקתי של הלשון העברית באוניברסיטת בר-אילן ברי"ח ניסן תשנ"ג.

1. "פעולת דיבור" פירושה מעשה שאדם עושה בדיבור פה, כגון: ברכה בשעת פגישה או פרידה; speech act=
2. וכן שמי"ב יב, כב (מי יודע וחנני [ק] ה'), יונה גט (מי יודע ישוב ונחם האלהים); כנגד זה שאלה ריתורית היא תהי צ יא (מי יודע עז אפך), משלי כד, כב (ופיד שניהם מי יודע), קהי ק, יט (ומי יודע החכם יהיה אם סכל), וכן קהי ג כא; ו יב; ח א; אסתר ד יד.
3. וראה במאמרי "ביטוי המשאלה 'מי יתן'", שנתון למקרא ולחקר המזרח הקדום (בעריכת משה ויינפלד) ב (1977), עמ' 189-195.
4. וראה בספרי תחביר וסמאנטיקה בעברית שלאחר המקרא, כרך א, אוניברסיטת בר-אילן, תשנ"א, עמ' 56-42.
5. ראה בזו"ח הכינוס השנתי של החברה לחקר המקרא שנתקיים ברומה בקיץ 1992 (בדפוס).

"ראה" עבר מהתחום הסמנטי של הראייה אל התחום הפסיכולוגי של החשיבה, מעין ימה עלה על דעתך?!"⁶

יש מקום אחד נוסף במקרא הנראה כביטוי קרוב לכך: ומה ראו על ככה ומה הגיע אליהם (אסתר ט כו), שנתפרש כמשפט תוכן ליעל כל דברי האגרת הזאת". מאחר שאין בו פעולת דיבור של שאילת שאלה או של תמיחה, אין אנו כוללים אותו בדיונונו זה.⁷

"מה ראיתה (ראת)" (+ צירוף שמני) + ל-מקור נטוי של פועל פעיל או של פועל חוזר-מצעי⁸ בלשון התנאים⁹

במשנה: ועל בנותיך יהו אומי'רין:] בנות גרושה הן – מה ראת אימן שלאילו להיתגרש (נדרים ט ט);¹⁰ אמרו לו לרי אליעזר. מה ראיתה לטמא כזיית בשר... (עדיות ו ג); אמרו לו לרי נחונייה. מה ראיתה לטמא עצם כשעורה... (עדיות ו ג); אמרו לו לרי אליעזר. מה ראיתה לחלוק מידתך... (עדיות ו ג); אמרו לו לרי נחונייה. מה ראיתה לחלוק מידתך... (עדיות ו ג); אמרו לו לרי יהושע. מה ראית לטהר בשניהן (עדיות ו ג).
בכל המקרים של מבנה זה במשנה הוא בא בשיח של דיבור, בדר-שיח, לרבות בדין הלכתי מובהק. כלומר הוא משמש כביטוי לפעולת הדיבור של שאלת התמיחה ובקשת ההיגיון וההצדקה למעשיו או לדבריו של הנמען (בשאלת "מה ראיתה") או של הנזכר (בשאלת "מה ראת אימן שלאילו").

בתוספתא

"מה ראית" בדיבור ישר: אמי'ן] לו אבא. מה ראית לשמוח במצוה זו מכל המצוות האמורות בתורה (ברכות ג ח); אמרו לו. מה ראית. להארי'ן] (כפורים ב, ג); אמרו לו... והשוכר ימתח על העמוד. מה ראית לזקק לכך (ראש השנה א טו);¹¹⁻¹² סתם נדרים להחמיר. מה ראית לידור (נדרים א ו);¹³ נמתי לו. בני. מה ראית לשחת שער זה נאה (נזירות ד ז).

6. ויש מבינים את השאלה כשאלה על התכלית, 'לשם מה?', כגון בתרגום JPS לאנגלית: What, then, ...was your purpose in doing this thing?
וראה בהמשך על המעבר משאלת ההנמקה וההצדקה לשאלה על התכלית.
7. כביטוי זה עולה בטקסטים המאוחרים אין הוא אלא מובאה, אף שקירבו את פירושו לדרך שימוש של "מה ראית כי...", למשל בכתבי ש"י עגנון, ועל כך ראה במאמרי "מה ראית" בלשון עגנון, בספר אי רבינשטיין ז"ל, תעודה, בעריכת א' דותן, אוניברסיטת תל-אביב (בדפוס).
8. הורחבה מסגרתו של סוג הפעלים כאן כדי לכלול בו את הדוגמה הראשונה מהמשנה: "להיתגרש", שאינו פועל פעיל, וגם לא סביל דווקא; במונח "חוזר-מצעי" הכוונה לדיאטיזה של ה-medium.
9. המובאות נתקבלו מהקונקורדאציה של לשון התנאים במילון ההיסטורי שבאקדמיה ללשון העברית בירושלים. אני מודה להנהלת האקדמיה על העמדת הקונקורדאציה לרשותי. מראי המקומות סומנו כמקובל במשנה ובתוספתא על-פי המדורות המדעיות.
10. ייתכן שמשמעות השאלה שלאחריה פועל סביל שונה ממשמעותה כשלידה פועל פעיל; וראה על כך להלן. סברה דחוקה היא, שהייתה כאן טרנספורמציה של מיקוד מהמשפט הפעיל (שהאגנט שבו היה ה"בעל") למשפט המצעי (שהנושא הדקדוקי שבו הוא "אימן שלאילו"), כאילו יכולנו לשחזר משפט תשתית מעין זה: "מה ראה בעלה של אימן של אילו לגרשה?" אילו היה כך, היינו עומדים עדיין בתחום הסמנטי הראשון של "מה ראית".
- 11-12: "לזקק" פועל חוזר הוא (medium): 'ליטול על עצמך מעשה זה'. פאראפראזה שלו מצויה בבבלי: אמרו לו מי הזקיקך לכך... (בי ראש השנה כב ע"ב), וראה ש' ליברמן, תוספתא כפשוטה יעודי, עמ' 1027.
13. וראה להלן במשפט ש- כמשלים "מה ראית".

"מה ראה" שלא כפעולת דיבור: וכי מה ראה הכותב] להחזיר לה שם הראשון (ברכות א טו);¹⁴ אמרתי לו אם כן מה ראה ר' מאיר לומר שחולצין במנעל (יבמות יב יא); שאלו תלמידי את רבן יוחנן בן זכיי. וכי מה ראת תורה להחמיר בגנב יותר מבגזלן (בבא קמא ז ב); דבר אחר... וכי מה ראה הכותב] לפסול את הברזל יותר מכל מיני מתכות (בבא קמא ז ו).¹⁵ אמר[ר] ר' שמעון. מה ראו לומי[ר]. בבהמה חיה בכזית טמא ובשרץ בכעדשה (שבועות א ז).

במכילתא דרבי ישמעאל

מה ראית

מה ראית לחלוק[?]; שאתה מוזהר על הבהמה ואי אתה מוזהר על אחרים (בא ט, הורוביץ-רבין, עמ' 32), כלומר השאלה היא שאלת תמיהה על יסודו ההגיוני של טיעון, ובאה עליה תשובה על-פי ההלכה.

מה ראה (ראת)

הדבר הזה שאל יהודה איש כפר עכו את רבן גמליאל מה ראה משה לומר כי יבוא אלי העם [שמי' יח, טו] [?] [יתרו, הורוביץ-רבין, עמ' 196], והתשובה היא: אם לאו מה יאמר. ומה ראת תורה להחמיר על הגנב יותר מהגזלן [?] (משפטים, הורוביץ-רבין, עמ' 299), והתשובה היא: רבן יוחנן בן זכאי אומר הגזלן השווה כבוד העבד לקונו, והגנב חלק כבוד לעבד יותר מקונו.

מה ראו ישראל לפדות פטרי חמורים ולא פטרי סוסים וגמלים [?] (בשלח, הורוביץ-רבין, עמ' 177), והתשובה מפי רבי אלעזר: גורת מלך היא שלא היה בידן באותה שעה אלא חמורים בלבד.

בספרא: מה ראיתה לומר כן (נדבה ג, א; וייס דף ד ע"ג), ובהשלמות לימודיות אחרות, כגון "לרבות", "להכשיר", "להוציא", בסך הכול 21 פעמים; וכי מה ראו ישראל להביא יתיר מאהרן (מילואים א, ב, ו דף מג ע"ג).

בספרי: ומה ראה לומר במצרים "בעצם היום הזה" (דברים שלז, פינקלשטיין-הורוביץ, עמ' 386), ומה ראה לומר במשה "בעצם היום הזה" (דברים שלז, עמ' 387); ומה ראה ליחסו כאן (ספרי זוטא סד, א 317).

נמצא שבלשון התנאים כל אימת שהשלמת השאלה "מה ראית (ראה)" היא ל-+מקור נטוי של פועל פעיל השאלה שאלת תמיהה היא. כשהצורה צורת הנוכח היא מדובר בדר-שיח (בתוספתא), והתמיהה מכוונת למציאת הצדקה והיגיון במעשיו או בדבריו של הנמען. "ראה" מתפרש במקרים אלו כביטוי לתהליך הקוגניטיבי, מעין 'עלה על דעתו'. בשאר המקורות כבר מופיע "מה ראית" כשאלת דרבון במשא-ומתן של ההלכה. כשצורת הפועל צורת הנסתר היא, ומבצע הפעולה שלו הוא בעל דעה בהלכה או "הכתוב", בפנינו שאלת הבהרה, שאלת תמיהה קלה, מעין 'מה התכוון?'

14. תעניות ג ה (מה ראה... לימנות) ראה להלן על ל-מקור נטוי של פועל סביל.
15. וראה מקום זה על-פי כ"י ארפורט להלן בפרק על ל-מקור נטוי של פועל סביל. שבועות א, ז (אמ[ר] לו מה ראו כלים למחשבה) ראה להלן בדיון על ל-+שם מושפט כמשלים.

"מה ראה (ראתה, ראו)" + "ל-מקור נטוי של פועל סביל"

יש במקורות התנאיים מספר מקרים שבהם "מה ראה" (ולא "מה ראיתיה") בא עם משלים ל-מקור נטוי של פועל סביל או של פועל מצעי. לפיכך אין לכלול את המקרים האלה בין ביטויי פעולת הדיבור של התמיהה ושל בקשת ההנמקה או ההצטדקות, שהרי הפועל שבמשלים האינפיניטיבי אינו מציין פעולה או אירוע כלל, ומשום כך אי אפשר ליחסם למבצע פעולה (אגנט). "ראה" במבנים אלו אין פירושו אפוא "עלה על דעתו" או "התכוון"; במקרים שהנושאים הדקדוקיים של "ראה" בעלי הסוגל הסמנטי [— אדם] הם, אין ייחוס תהליכים קוגניטיביים להם מתקבל על הדעת כמשמעויות הפועל. אלא נראה שבמקרים אלו הפועל "ראה" אינו אלא צורה דינומינטיבית (פועל גזור משם) מהבינוני הפועל "ראוי": בצורתו "ראה" זה הוא הפועל הנטוי של "ראוי", והוא מביע את הזמניות (עבר) המצטרפת אל משמעויותיו האפשריות של "ראוי",¹⁶ כלומר "ראה" = 'יהיה ראוי ל-' (עם הגוונים הסמנטיים השונים שלו).¹⁷

ואלו הם המקומות במשנה: מה ראת אימן שלאילו להיתגרש (נדרים ט ט),¹⁸ שפירושו יהיה: 'במה הייתה ראויה (=במה נתחייבה)¹⁹ אימן לגירושין? **בתוספתא:** מה ראו זמן עצי כהנים והעם לימנות (תעניות ג ה);²⁰ אלא שבנוסח זה אין התאם דקדוקי בין "ראה" ובין "זמן" (היה צפוי שייכתב "ראה זמן...")²¹ ומשום כך יש להעדיף ממנו את הנוסח שבירושלמי:²² מה ראה זמן עצי כהנים והעם להימנות (י תענית פ"ד ה"ו, דף סח ע"ב = שקלים ריש פרק ד, דף מז ע"ד; מגילה דף ע"ג), כשהמאוזכר הוא המשנה במגילה א, א: אבל זמן עצי כהנים והעם [על-פי נחמיה י לה] ותשעה באב וחגיגה והקהל מאחרין ולא מקדימין. "ראה" פירושו כאן: 'יהיה ראוי ל-', כלומר 'יהיה זכאי ל-', 'זכה (להימנות)'.²³

המקום השני הוא על-פי כתב-יד ארפורט בלבד: ואומי[ר]... לא תניף עליהם ברזל [דבי כז, ה], וכי מה ראה ברזל ליפסל יותר מכל מיני מתכות [?] מפני שהחרב ראויה לעשות הימנו (בבא קמא ז, ו). "ראה" אף כאן = 'יהיה ראוי ל-', 'נתחייב (ליפסל)', בעקבות הצד לחובה שבהשלמת "ראוי" (לדבר חובה).²³

ומקום נוסף נמצא בכ"י ארפורט: ואומי[ר] רוצע אדניו את אזנו במרצע [שמי כא, ו] מה ראתה אוזן לרצע [=לירצע] יותר מכל האיברים כולן... (בבא קמא ז, ה), ושיעורו הוא: 'במה נתחייבה (=הייתה ראויה)', 'הייתה חייבת' להירצע...²⁴

16. אין לבטל לפי שעה את האפשרות שהמקום בספרא ("מה ראו ישראל להביא...") משמעוהו היא: 'במה היו ישראל ראויים (=זכאים)...'; וראה על כך בדיוני על "ראוי" שיובא במקום אחר.
17. רבנו חננאל פירש גם את השאלה "מה ראית" שבארמית הבבלית כשהיא באה בלא משלים לידה בדרך דומה: "והקשה עליו רב פפא למה הוצרכת לדחוק הדבר בשבולין..." (שבת קכז ע"ב ד"ה ומה ראית).
18. המקום נרשם גם במיון הראשון כש"ראה" נתפרש במשמעותו הקוגניטיבית, מתוך האפשרות לייחס פעילות נפשית גם לאישה המתגרשת.
19. על משמעויות "ראוי" ראה במקום אחר.
20. המקום נבדק גם בדפ"ר ונציא רפ"א, והנוסח זהה.
21. אפשר היה ליישב בדוחק כגרידת המספר של "ראה" אל הסומך ("עציו") במקום ההתאם הנדרש אל הנסמך; אף ייתכן שהמשלים "לימנות" מייצג כתיב מלא של מקור של בנין קל. אלא שעדיף הנוסח האחר המוצע בפנים.
22. כהצעת ש' ליברמן, תוספתא כפשוטה (מועד), עמ' 111.
23. בכ"י וינה המבנה שייך לקבוצת המשלים ל-מקור נטוי של פועל פעיל: וכי מה ראה הכתו[ב] לפסול את הברזל יותר מכל מיני מתכות.
24. בכ"י וינה אין הנוסח מתיישב לא עם מבנה זה ולא עם המבנה של מקור הפועל הפעיל: וכי מה נשתנה אוזן לרצוע...

”מה ראה (ראו)” עם ל-מקור נטוי של פועל עומד (של מצב)

במכילתא דרבי ישמעאל (ובה בלבד) מצויה דוגמה אחת למבנה של ”מה ראו” עם ל- מקור נטוי של פועל המביע מצב (הוא ”פועל עומד”). דומה הוא מקרה זה לפעלים הסבילים בכך שאין להם מבצע פעולה, ומשום כך אין אפשרות לשאול בו על דעתו, על כוונתו או על הצדקתו של שום אגנט, כפי שמצאנו בפעלים האקטיביים. וזהו המקום: רבי שמעון בן יוחאי אומר מה ראו דינין לקדום לכל מצות שבתורה [?!] (משפטים, הורוביץ-רבין, עמ' 246);²⁵ התשובה ניתנה בסמוך: שכשהדין בין אדם לחברו תחרות ביניהם, נתפסק להם הדין נעשה שלום ביניהם (שם); משמעותה של השאלה כאן היא: במה זכו הדינין...!

יש **בתוספתא** מקרה מיוחד של מבנה זה, והוא צירופו של שם מופשט כמשלים ל”מה ראו”, כשגרעינו של אותו שם שהיה צפוי לבוא כמקור הנטוי של פועל סביל, נשמט. זהו המקור, היחיד השייך לכאן: אמין[ר] לו מה ראו כלים למחשבה (שבועות א ז) ושיעורו: יבמה נתחייבו [היו חייבים, היו ראויים] כלים להיטמא במחשבה ולא בדברים [בחפצים] בלבד? לענייננו כאן הפועל ”ראו” משמעותו היא יהיה ראוי ל-, ”נתחייב” (כשהדבר שהיה ראוי לו הוא חובה), כלומר בתחום סמנטי זה הוא גזור מהצורה השמנית ”ראוי”.

”מה ראית (ראיתם, ראתה)”+משפט ש-

בתוספתא מצוי ”מה ראית (ראיתם)” כשהוא משמש כגרעין למשפט ש-, ובכך אפשר לראות בו מקבילה למבנה שבלשון המקרא עם משפט כ. ואלו הם המקומות: אמרו להם²⁶ מה ראיתם שלא ללמד (כיפורים ב ה; ב ו); אמרו לו חכמים.²⁷ מה ראית שלא ללמד (שם ב, חא);²⁸ מה ראית שתידורי (נדרים ו א) — כך שואל הבעל המפר את נדרי אשתו.²⁸

המבנה הזה בא בדורשיח בלבד, ונראה שהוא משמש לשאלת מידע ולא להבעת תמיחה. מכל מקום הפועל ”ראה” מציין בו את החשיבה, את מתן הטעם. בדוגמות שהובאו כאן מתבקשים הנמענים למסור את שיקוליהם למעשה או למחדל שלהם, כדי שהשואלים יוכלו לפעול לאור התשובות שיתקבלו.

יש גם במבנה זה מקרה של פועל סביל במשלימה של השאלה ”מה ראתה”: ומה ראתה אוזן שתירצע מכל איברים [?!], והתשובה על השאלה היא: אוזן ששמעה לא תגנב, והלך וגנב, היא תירצע מכל אבריו (מכילתא דרבי ישמעאל, משפטים, הורוביץ-רבין, עמ' 253).²⁹ אף כאן השאלה אינה מזמינה תשובה הגיונית שה”אוזן” יכולה לספק, אלא

25. בכ”י וטיקן מסי 299 (עפ”י תצלומו שבמילון ההיסטורי של האקדמיה ללשון העברית): ...ליקדום...; בכ”י מינכן 117; מה ראו דינין ליקדם לכל המצות שבתורה...; בכ”י אוקספורד (OR.24) 151.2 נשמט ”ליקדום”: מה ראו דינין [?!] לכל מצוות שבתורה.

26. בדפ”ר ונציא רפ”א: אמרו להם חכמים.

27. בכ”י וינה; בכ”י ארפורט: אמין[ר] להם.

28. כנגד מבנה זה מצוי גם המבנה עם ל-המקור הנטוי של פועל פעיל (מה ראית לידור [נדרים א ו]), וראה לעיל.

29. בכתבי היד של המכילתא מצאנו אותו מבנה; בכ”י וטיקן 299: מה ראת אוזן שתירצע מכל איברים; אולם בכ”י מינכן 117: מה ראית [?!] אוזן שתירצע מכל האברים, ובכ”י אוקספורד (OR.24) 151.2: מה ראת אוזן שתירצע מכל איברים...

מדובר במשמעות אחרת של הפועל "ראה": "היה ראוי". משמעות השאלה היא אפוא: 'במה הייתה האוזן ראויה (כלומר במה נתחייבה) להירצע? התשובה הבאה בטקסט אינה תשובה ישירה על שאלת השואל (לא agens של "ראה" משיב עליה), אלא תשובת בעל ההלכה על כלל התמיהה.

"מה ראית (ראה)" + 0

בתוספתא: אמרתי לו. מה ראית. אמין לי. מעלה עשן כנגדי (כיפורים ב ז); ומי גנוז יאשיה המלך גנוז. מה ראה. כיון שראה כתוב בתורה... (סוטה יג א).
בלא כל משלים לידו "מה ראה" משמש כשאלת פרטים, לבקשת מידע; הפועל "ראה" עומד כאן בתחומו הסמנטי הראשון, הפיסולוגי, ומשמעות השאלה היא: 'מה עמד לנגד עיני הנשאל?', 'מה הוא קלט בעיניו?³⁰
במכילתא דרבי ישמעאל:... אמר לו יש למקצתן צורך אמר לו מה ראית? (ויתרו, הורוביץ-רבין, עמ' 226). כלומר, "מה ראית" בלא משלים אחריו משמש כשאלה של תמיהה במשא ומתן של ההלכה (וראה להלן בלשון התלמוד הבבלי), ופירושו: 'על סמך מה אתה אומר כך?'

"מה ראית (ראה)" בלשון הגמרא הבבלי

בלשון העברית של האמוראים שבבבלי גובר המבנה "מה ראה" ל־מקור נטוי על המבנה עם משפט ש־, המצוי אף הוא בגמרא הבבלי. בברייתות ובלשון אמוראים הנוכחים בשם ובלשון סתם הגמרא בא המבנה "מה ראה" ל־המקור הנטוי, כמו בלשון התנאים. דוגמות מהברייתא: כדתניא מה ראית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב הראשון [מרבא אני לילי יום טוב האחרון שיש שמחה לפניו ומוציא אני לילי יום טוב הראשון שאין שמחה לפניו] (פסחים ע"א ע"א), כלומר התמיהה היא על הנימוק לבחירה בין שתי אפשרויות, כשהשואל מנסח את האפשרות המנוגדת לאפשרות שהוצעה. ודוגמה מדברי אמורא: מתיב ר' יהושע בר אבא לסיועה לרב... ומה ראית לרבות את אלו להוציא את אלו... (יומא מב ע"ב), כשהשואל מבקש לדעת את הנימוק ההגיוני לבחירת אחת משתי האפשרויות (ורש"י מבהיר: אחר שריבה הכתוב ומיעט, ולא פירש מאי ריבה ומאי מיעט, מעתה לא מסרן אלא להתבונן בה את האמת ואת הישר). ודוגמה מסתם הגמרא: ומה ראית לרבות את הכלבים ולהוציא את העכו"ם? (ביצה כא ע"ב), ובאה תשובה מהגמרא: מרבה אני את הכלבים שמזונותיו עליך ומוציא אני את העכו"ם שאין מזונותיו עליך.

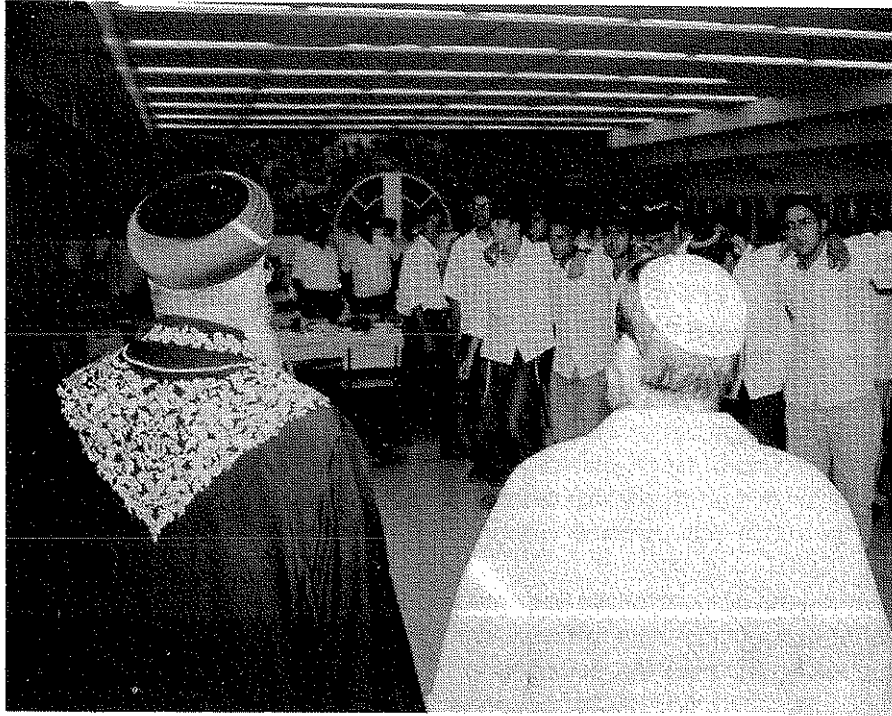
שכיח בלשון הבבלי הנוסח המקוצר "מה ראית" בלא משלים לידו כלל. מתוך ההקשר הלימודי אפשר להבין שהכוונה להבחנה בין שתי אפשרויות העולות בדיון, כלומר פירוש השאלה־התמיהה היא: מה ראית לחלוק או להבדיל...), או: מה ראית להעדיף אפשרות זו מזו?

30. חל שינוי בשימושה של שאלה זו בלשון הברייתות ובלשון האמוראים, וראה לעיל.

בדברי אמוראים: ³¹ בעא מיניה רבי חייא בר יוסף משמואל.. ומה ראית [להבדיל] (יבמות נט ע"א), ובאה התשובה: הא אישתני גופה והא לא אישתני גופה. בדברי הגמרא: הא מיעט רחמנא בה ומה ראית [להבדיל בין הדינים]? (סוטה ב ע"ב), ותשובת הגמרא: מסתברא סתירה עדיפה...

אפשר להצביע על קשר בין המבנה עם ל- שבלשון התנאים ובין "מאי חמית ל-+מקור נטוי" שבלשון אמוראי א"י, ועל קשר בין המבנה עם משפט שובין "מאי חזית +משפט ד-+ שבלשון הברייתות ובלשון הקטעים הנמסרים בשם אמוראים בתלמוד הבבלי. מאידך לשון הבבלי העברית כשהיא בדברי סתם הגמרא מתקרבת ב"מה ראה" אל לשון התנאים (המבנה עם ל-+המקור הנטוי).

31. לא נמצא בלשון הברייתא.

קבלת פני הראשל"צ הרה"ג רבי מרדכי אליהו שליט"א במסיבת סיום שנה"ל תשנ"ג